

ШУМ

Михайло Анатолійович
Kaf.oblik.hif@gmail.com

к.е.н., доцент, завідувач
кафедри, Харківський інститут
фінансів Київського
національного торговельно-
економічного університету

СПІВАК

Олена Костянтинівна
spivak.elen.19@gmail.com

старший викладач, Харківський
інститут фінансів Київського
національного торговельно-
економічного університету

ЧЕРНЯЄВ

Володимир Артемович

магістрант, Харківський інститут
фінансів Київського національного
торговельно-економічного
університету

УДК 657.1

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНІСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ**SOME ASPECTS OF DEBTORS MANAGEMENT AT THE ENTERPRISE**

Статтю присвячено дослідженню теоретичних засад та практичних підходів до обліку дебіторської заборгованості в частині формування резерву сумнівних боргів. Визначено необхідність та доцільність формування резерву сумнівних боргів.

Статья посвящена исследованию теоретических основ и практических подходов к учету дебиторской задолженности в части формирования резерва сомнительных долгов. Определены необходимость и целесообразность формирования резерва сомнительных долгов.

This article is dedicated to research of theoretical fundamentals and practical approaches to debtors management in the area of forming of bad debts receivables. The necessity and expediency of forming of bad debts receivables are determined.

Ключові слова: дебіторська заборгованість, резерв сумнівних боргів, фінансовий результат

Ключевые слова: дебиторская задолженность, резерв сомнительных долгов, финансовый результат

Keywords: accounts receivable, bad debts receivables, financial result

ВСТУП

На будь-якому підприємстві управління дебіторською заборгованістю – важлива ділянка роботи фінансових і бухгалтерських служб підприємства. Адже політика управління дебіторською заборгованістю може впливати на формування фінансового результату, як через формування та визнання доходу в бухгалтерському обліку, визначення продажної ціни (знижки, товарний кредит тощо), так і з можливості коригування фінансового результату за Податковим Кодексом України.

Дослідженню цих проблем присвячені роботи вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема, таких як П.С. Безрукіх, О.С. Бородкін, Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, В.М. Костюченко, Т.Н. Малькова, Н.М. Малюга, В. Моссаковський, В.В. Нарєжний, С.А. Ніколаєва, В.Ф. Палій, М.С. Пушкар, Б. Райан, Н.В. Рассулова, Я.В. Соколов, А. Твердомед, Ю.Д. Чацкіс, В.О. Шевчук та інші. Разом з цим, вивчення наукових праць та практика господарської діяльності свідчать про недостатню висвітленість підходів до управління дебіторською заборгованістю через створення резервів.

МЕТА РОБОТИ полягає у дослідженні теоретичних засад та практичних підходів до обліку дебіторської заборгованості в частині формування резерву сумнівних боргів.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

При написанні статті були використані наукові праці вітчизняних науковців, матеріали Інтернет-сервісів з

питань бухгалтерського обліку, нормативно-законодавчі акти тощо.

Під час проведення дослідження були використані метод теоретико-емпіричного дослідження, який включає в себе аналіз і синтез, порівняння й узагальнення, а також діалектичний та монографічний методи.

РЕЗУЛЬТАТИ

Сьогодні одним із найскладніших питань є управління дебіторською заборгованістю підприємства, що пов'язано з проблемою неплатежів, особливо в умовах нестабільності економіки. Підприємство в таких умовах намагається здійснювати контроль за наявними дебіторськими заборгованостями, що реалізується в правильній організації бухгалтерського обліку розрахунків з дебіторами.

За П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» в залежності від очікуваного терміну її погашення дебіторська заборгованість поділяється на поточну (буде погашена протягом 12-ти місяців із дати балансу) та довгострокову.

При відображенні поточної дебіторської заборгованості в балансі вона включається за чистою вартістю реалізації (сума поточної дебіторської заборгованості за вирахуванням резерву сумнівних боргів).

Резерв сумнівних боргів створюється у випадку, якщо обставини засвідчують і професійним судженням підтверджують невпевненість одержання доходу (непогашення дебіторської заборгованості) [1].

Про обставини визнання заборгованості безнадійною може свідчити порушення щодо боржника справи про банкрутство, прострочення заборгованості понад 180 днів, форс-мажорні обставини тощо.

Згідно до П(С)БО 10 резерв створюють лише за грошовою поточною дебіторською заборгованістю. Створення резерву сумнівних боргів є обов'язковим для всіх підприємств, за виключенням суб'єктів мікропідприємництва та платників єдиного податку.

Створення резерву сумнівних боргів здійснюється згідно з методикою, передбаченою П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість»:

- метод застосування абсолютної суми сумнівної заборгованості;

- метод застосування коефіцієнта сумнівності.

Конкретний метод зазначається в наказі про облікову політику підприємства на поточний рік.

В бухгалтерському обліку формування резерву сумнівних боргів відображається на рахунку 38 «Резерв сумнівних боргів» з одночасним їх списанням на інші витрати операційної діяльності [2].

За Податковим кодексом України фінансовий результат за даними бухгалтерського обліку може коригуватися на різниці, що виникають при формуванні резервів (забезпечень). [3]

З 01.01.2017 р. суттєво змінились підходи до можливості коригування фінансового результату в частині резерву сумнівних боргів. Якщо у платника податку на прибуток дохід, визнаний за правилами бухгалтерського обліку, за останній рік менш, ніж 20 млн. грн., і цей платник податку вирішив добровільно не застосовувати податкові різниці, то списання безнадійної дебіторської заборгованості буде відображено тільки в бухгалтерському обліку.

Якщо ж підприємство добровільно застосовує податкові різниці чи його річний дохід, визнаний за правилами бухгалтерського обліку, – понад 20 млн. грн., то такі платники податку на прибуток, які застосовують різниці, можуть відкоригувати фінансовий результат до оподаткування, зокрема:

1) збільшується:

- на суму витрат на формування резерву сумнівних боргів згідно з правилами бухгалтерського обліку (згідно з П(С)БО або МСФЗ);

- на суму витрат від списання дебіторської заборгованості понад суму резерву сумнівних боргів;

2) зменшується:

- на суму коригування (зменшення) резерву сумнівних боргів, на яку збільшився фінансовий результат до оподаткування відповідно до правил бухгалтерського обліку;

- на суму списаної дебіторської заборгованості (у т.ч. за рахунок створеного резерву сумнівних боргів), яка відповідає ознакам, визначеним в Податковому кодексі України.

Важливим моментом в такому випадку є визнання дебіторської заборгованості безнадійною відповідно до критеріїв, що визначені Податковим Кодексом України [3]:

а) Заборгованість за зобов'язаннями, щодо яких минув строк позовної давності.

б) Прострочена заборгованість померлої фізичної особи, за відсутності в неї спадкового майна, на яке може бути звернено стягнення.

в) Прострочена заборгованість осіб, які в судовому порядку визнані безвісти відсутніми, оголошені померлими.

г) Заборгованість фізичних осіб, прощена кредитором, за винятком заборгованості осіб, пов'язаних із таким кредитором, й осіб, які перебувають (перебували) із таким кредитором у трудових відносинах, і період між датою припинення трудових відносин таких осіб та датою прощення їх заборгованості не перевищує трьох років.

г) Прострочена понад 180 днів заборгованість.

д) Актив у вигляді корпоративних прав або неборгових цінних паперів, емітента яких визнано банкрутом або припинено як юридичну особу у зв'язку з його ліквідацією.

е) Сума залишкового призового фонду лотереї станом на 31 грудня кожного року.

е) Прострочена заборгованість фізичної чи юридичної особи, не погашена внаслідок недостатності майна зазначеної особи, за умови, якщо дії щодо примусового стягнення майна боржника не призвели до повного погашення заборгованості.

з) Заборгованість суб'єктів господарювання, визнаних банкрутами в установленому законом порядку чи припинених як юридичні особи у зв'язку з їх ліквідацією.

Слід відзначити, що створення резерву сумнівних боргів є вигідним, як для платників, які мають дохід не більше 20 млн. грн., оскільки сума резерву буде списана на витрати діяльності, так і платникам, які мають дохід більше 20 млн. грн., через можливість застосовувати коригуючі різниці.

ВИСНОВКИ

Таким чином, для грошової дебіторської заборгованості створення резерву сумнівних боргів є обов'язковим. Оскільки списання такої заборгованості без створення резерву сумнівних боргів буде порушенням правил організації бухгалтерського обліку розрахунків з дебіторами.

Окрім цього, формування резерву буде мати позитивний ефект при організації управління дебіторською заборгованістю в умовах кризових явищ в економіці.

Список використаних джерел

1. Щодо застосування нормативно-правових документів з бухгалтерського обліку [Електронний ресурс]: Лист Міністерства фінансів України від 09.12.2003 р. № 31-04200-30-5/7021. – Режим доступу: www.interbuh.com.ua/ua/documents/one_regulations/10836

2. Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [Електронний ресурс]: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291. – Режим доступу: search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/REG4186.html.

3. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]: від 2 грудня 2010 року № 2755-17 зі змінами та доповненнями. – Режим доступу: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17